

Beboste duinen van het atlantische, continentale en boreale gebied (H2180)

Verkorte naam: Duinbossen

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Het habitatype betreft natuurlijke of halfnatuurlijke loofbossen in de duinen. In ons land gaat het deels om duineikenbossen van voedselarme zandbodem, met zomereik (*Quercus robur*) als dominante soort. Op voedselrijke vochtige standplaatsen is zomereik als boomsoort ook algemeen. Deze bossen hebben in het voorjaar een soortenrijke kruidlaag. Dat geldt vooral voor de zogenoemde stinzenbossen die veelal hun bestaan danken aan de vestiging van landgoederen. De droge voedselarme bossen kennen een ruime verspreiding in het duingebied. De vochtige, voedselrijke bossen komen vooral in de binnenduinen voor, de aan de landinwaartse kant gelegen randzone van het duingebied.

In duinvalleien, op vochtige matig voedselrijke gronden, groeien duinberkenbossen. Daar zijn de belangrijkste boomsoorten zomereik en ruwe berk (*Betula pendula*)

Naaldbossen in de duinen behoren niet tot dit habitatype. Ze kunnen echter wel worden omgevormd in duinbossen. De drie verschillende groepen van duinbossen behoren in hoofdzaak tot twee plantensociologische verbonden (*Quercion roboris* en *Alno-Padion*). Vanwege floristische, ecologische en landschappelijke verschillen worden ze opgedeeld in drie subtypen.

Subtypen:

Subtype A. Duinbossen (*droog*) : Droge, voedselarme bossen (Duineikenbossen en Beukenbossen van verbond *Quercion roboris*);

Subtype B. Duinbossen (*vochtig*) : Bossen van duinvalleien (Duinberkenbossen van verbond *Alno-Padion*. Ook, heel soms, elzenbossen en berkenbossen van verbonden *Salicion cinereae*, *Alnion glutinosae* of *Betulion pubescentis*).

Subtype C. Duinbossen (*binnenduinrand*) : Vochtige, rijke bossen van de binnenduinrand en oude strandwallen (verbond *Alno-Padion* en sporadisch *Carpinion betuli*).

Vegetatietypen: Goed: Begroeiingen die behoren tot de associaties *Betulo-Quercetum roboris* (42Aa1), *Fago-Quercetum* (42Aa2), *Deschampsio-Fagetum* (42Aa3) (subtype A), *Crataego-Betuletum pubescentis* (43Aa3), *Carici elongatae-Alnetum* (39Aa2), *Carici curtae-Betuletum pubescentis* (40Aa2), door berken gedomineerde begroeiingen van het *Salicetum cinereae* (36Aa2) (subtype B), *Violo odoratae-Ulmetum* (43Aa1), *Fraxino-Ulmetum* (43Aa2) of *Pruno-Fraxinetum* (43Aa5) (subtype C).

Matig: Rompgemeenschappen van verbonden *Quercion roboris* (subtype A), *Alnion glutinosae*, *Betulion pubescentis* (subtype B) of *Alno-Padion* (subtype B of C) zoals met dominantie van *Dicranum scoparium*, *Carex arenaria*, *Rubus fruticosus* en/of *Calamagrostis epigejos* van het *Quercion roboris* (subtype A)²², *RG Carex acutiformis-[Alnion glutinosae]* (39RG3), *RG Calamagrostis canescens-[Alnion glutinosae]* (39RG1), *RG Urtica dioica-[Alnion glutinosae]* (39RG4), (subtype B) of *RG Anthriscus sylvestris-[Ulmenion carpinifoliae]* (43RG1) of *RG Urtica dioica-[Ulmenion carpinifoliae]* (43RG2) (subtype C).

Derivaatgemeenschappen, zoals DG *Prunus serotina*-[*Quercion roboris*] of DG *Amelanchier lamarckii*-[*Quercion roboris*], worden niet tot het habitatype gerekend. Naaldbossen worden eveneens niet tot het habitatype gerekend. Deze bossen hebben in veel gevallen wel potentie voor omvorming naar het habitatype.

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Representativiteit	Voorwaarde
2180A	42Aa01a	<i>Betulo-Quercetum cladonietosum</i>	goed	
2180A	42Aa01b	<i>Betulo-Quercetum</i>	goed	

²² Deze zijn niet beschreven in de Vegetatie van Nederland.

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Repre- tativiteit	Voor- waarde
		<i>deschampsietosum</i>		
2180A	42Aa01c	<i>Betulo-Quercetum vaccinietosum</i>	goed	
2180A	42Aa01d	<i>Betulo-Quercetum molinietosum</i>	goed	
2180A	42Aa01e	<i>Betulo-Quercetum dryopteridetosum</i>	goed	
2180A	42Aa02c	<i>Fago-Quercetum convallarietosum</i>	goed	
2180A	42Aa02d	<i>Fago-Quercetum molinietosum</i>	goed	
2180A	42Aa02e	<i>Fago-Quercetum holcetosum</i>	goed	
2180A	42AA03A	<i>Deschampsio-Fagetum leucobryetosum</i>	matig	
2180A	42AA03B	<i>Deschampsio-Fagetum typicum</i>	matig	
2180B	36AA02	<i>Salicetum cinereae</i>	matig	3
2180B	39AA02A	<i>Carici elongatae-Alnetum typicum</i>	goed	
2180B	39AA02D	<i>Carici elongatae-Alnetum rubetosum idaei</i>	goed	
2180B	39AA02E	<i>Carici elongatae-Alnetum caricetosum curtae</i>	goed	
2180B	39RG01	<i>RG Calamagrostis canescens-[Alnion glutinosae]</i>	goed	
2180B	39RG02	<i>RG Rubus fruticosus-[Alnion glutinosae]</i>	matig	
2180B	39RG04	<i>RG Urtica dioica-[Alnion glutinosae]</i>	matig	
2180B	39RG04	<i>RG Urtica dioica-[Alnion glutinosae]</i>	matig	
2180B	40Aa02a	<i>Carici curtae-Betuletum peucedanetosum</i>	goed	
2180B	40Aa02b	<i>Carici curtae-Betuletum typicum</i>	goed	
2180B	40RG03	<i>RG Rubus fruticosus-[Betulion pubescentis]</i>	matig	
2180B	43AA03A	<i>Crataego-Betuletum typicum</i>	goed	
2180B	43Aa03b	<i>Crataego-Betuletum menthetosum</i>	goed	
2180B	43RG03	<i>RG Urtica dioica [Circaeo-Alnenion]</i>	matig	
2180B	43RG03	<i>RG Urtica dioica [Circaeo-Alnenion]</i>	matig	
2180C	43Aa01a	<i>Violo odoratae-Ulmetum allietosum</i>	goed	
2180C	43AA01B	<i>Violo odoratae-Ulmetum inops</i>	goed	
2180C	43Aa01b	<i>Violo odoratae-Ulmetum inops</i>	goed	
2180C	43AA01B	<i>Violo odoratae-Ulmetum inops</i>	goed	
2180C	43Aa01c	<i>Violo odoratae-Ulmetum scilletosum</i>	goed	
2180C	43AA02A	<i>Fraxino-Ulmetum typicum</i>	matig	
2180C	43AA02A	<i>Fraxino-Ulmetum typicum</i>	goed	
2180C	43AA02B	<i>Fraxino-Ulmetum galanthesum</i>	goed	
2180C	43Aa05	<i>Pruno-Fraxinetum</i>	goed	
2180C	43RG02	<i>RG Urtica dioica-[Ulmenion carpinifoliae]</i>	matig	

Relatief belang in Europa: Zeer groot (subtype A en B), groot (subtype C).

Het habitatype is zeldzaam langs de Europese kusten, maar komt in ons land over een relatief grote oppervlakte voor. Het duinberkenbos en duineikenbos zijn min of meer tot ons land beperkte (endemische) bostypen. Dat geeft ons land een extra verantwoordelijkheid voor dit habitatype.

3. Kwaliteit

Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Oud bos;
- Loofhout overheerst over naaldhout in boomlaag;
- Hakhoutbeheer (subtype A);
- Bedekking van voorjaarsflora > 25% (subtype C);
- Aandeel exoten in de boomlaag is beperkt < 25%;
- Aaneengesloten oppervlakte van het type tenminste 1.000 m²

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Duinbossen komen voor in een groot deel van ons kustgebied, van Walcheren tot Schiermonnikoog.

Verspreidingskaart duinbossen

Huidig voorkomen en Natura 2000: De huidige oppervlakte bedraagt naar schatting ruim 1.000 hectare, waarvan tenminste 80% in Natura 2000 gebieden. Het habitatype komt voor in het merendeel van de beschermde duingebieden. Het is vooral in de Hollandse vastlandsduinen en in het zuidwesten van het land plaatselijk goed ontwikkeld.

Goed ontwikkelde duinbossen worden onder meer aangetroffen in de Manteling van Walcheren (117) (subtypen A en C), Duinen Schoorl (86) (subtypen A en B), Meijendel en Berkheide (97). Ze komen ook voor in onder meer Noordhollands duinreservaat (87), Kennemerland-Zuid (88), Zwanenwater & Pettemerduinen (85) (subtypen A en B), Duinen Schiermonnikoog (6), Duinen Terschelling (4) (subtypen A en B) en Kop van Schouwen (116).

H2180A duinbossen (droog): relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Manteling van Walcheren	H2180A	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Noordhollands Duinreservaat	H2180A	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Duinen Schoorl	H2180A	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Duinen Schiermonnikoog	H2180A	+	++	(1) Opp. 2-15% (2) breidt uit naar >15%
Duinen Terschelling	H2180A	+	++	(1) Opp. 2-15% (2) breidt uit naar >15%

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Kennemerland-Zuid	H2180A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Kop van Schouwen	H2180A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Meijendel & Berkheide	H2180A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Solleveld	H2180A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Voornes Duin	H2180A	+	++	(1) Opp. 2-15% (2) breidt uit naar >15%
Zwanenwater & Pettemerduinen	H2180A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Vlieland	H2180A	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit
Westduinpark & Wapendal	H2180A	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit

H2180B duinbossen (vochtig): relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Kennemerland-Zuid	H2180B	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Meijendel & Berkheide	H2180B	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Noordhollands Duinreservaat	H2180B	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Voornes Duin	H2180B	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Duinen Den Helder en Callantsoog	H2180B	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Schiermonnikoog	H2180B	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Terschelling	H2180B	+	++	(1) Opp. 2-15% (2) breidt uit naar >15%
Kop van Schouwen	H2180B	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Schoorl	H2180B	+	+	(1) Opp. 2-15%
Zwanenwater & Pettemerduinen	H2180B	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Vlieland	H2180B	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) Van geringe naar grote oppervlakte

H2180C duinbossen (binnenduinrand): relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Kennemerland-Zuid	H2180C	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Duinen Schiermonnikoog	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Kop van Schouwen	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Manteling van Walcheren	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Meijendel & Berkheide	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Noordhollands Duinreservaat	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Solleveld & Kapittelduinen	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Voornes Duin	H2180C	+	+	(1) Opp. 2-15%

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: In de negentiende eeuw waren bossen in de duinen, met uitzondering van de bossen van landgoederen in de binnenduinranden, een uiterst schaars fenomeen. De weinige bossen werden doorgaans als hakhout beheerd.

Omstreeks 1900 werden op veel plaatsen bossen aangeplant, onder andere om verstuing in de duinen te beteugelen. Grotendeels betrof dit naaldbossen, maar plaatselijk ook loofbossen. Sinds circa 1950 hebben veel van deze loof- en naaldbossen zich kunnen ontwikkelen tot meer natuurlijk bos, omdat er geen bosbouwactiviteiten plaatsvonden. Tegelijkertijd zijn door het stoppen van de dynamiek en zogenoemde verstarung van het landschap in duinvalleien natuurlijke bossen tot ontwikkeling gekomen.

In de laatste decennia is de oppervlakte van de bossen min of meer stabiel. In de meeste voormalige hakhoutbossen is de soortensamenstelling in deze periode waarschijnlijk enigszins veranderd als gevolg van het wegvallen van (hakhout)beheer. Het staat ter discussie of deze ontwikkeling al dan niet negatief is.

Moeilijk te beoordelen is de ontwikkeling in de duinberkenbossen van de valleien (subtype B). Zeker hebben deze bijzonder soortenrijke bossen een periode gekend van minder kwaliteit als gevolg van verdroging, maar het lijkt erop dat weer enig herstel gaande is.

Recente ontwikkelungen: Over de afgelopen tien jaar hebben zich alleen in subtype B significante veranderingen voorgedaan. De ecologische vereisten zijn plaatselijk inmiddels verbeterd als gevolg van vernattingsprojecten in de duinen

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: subtypen A, B en C: gunstig
Het verspreidingsgebied is in de afgelopen decennia stabiel.

Beoordelingsaspect oppervlakte: subtypen A, B en C: gunstig
De oppervlakte is in de laatste decennia stabiel of toegenomen.

Beoordelingsaspect kwaliteit: subtype A: gunstig, subtypen B en C: matig ongunstig

1. Typische soorten: Er is voor zover bekend geen wezenlijk negatieve verandering opgetreden in de soortensamenstelling van duinbos. Een uitzondering daarop vormt duinbos van subtype B. De soortenrijkdom van de duinberkenbossen is door verdroging afgenomen.

2. Structuur en functie: Voor het behoud van de duineikenbossen (subtype A) zijn de ecologische condities momenteel gunstig. De vochtige bossen van duinvalleien (subtype B) en binnenduinrand (subtype C) hebben te lijden onder verdroging en vermessing.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: subtypen A, B en C: gunstig

Onder de huidige omstandigheden met bescherming van het duingebied ziet de toekomst voor de duinbossen gunstig uit. Door omvorming van naaldbos kan de oppervlakte van het habitatype verder toenemen. Het geleidelijke vanzelf ouder worden van de bossen zal de natuurlijkheid van de structuur verder ten goede komen.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding dient de huidige verspreiding gehandhaafd te blijven. De oppervlakte aan goed ontwikkelde habitattypen dient in totaal tenminste 1.000 ha te bedragen. Daarbij horen de subtypen A, B en C tenminste te omvatten 200 respectievelijk 50 en 400 ha.

Oordeel: Voor subtype A: gunstig; voor subtypen B en C: matig ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Oppervlakte	gunstig	gunstig
Kwaliteit	gunstig	gunstig
Toekomst-perspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	gunstig	gunstig

Subtype A: Duinbossen (droog)

Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Oppervlakte	gunstig	gunstig
Kwaliteit	zeer ongunstig	matig ongunstig
Toekomst-perspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	zeer ongunstig	matig ongunstig

Subtype B: Duinbossen (vochtig)

Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Oppervlakte	gunstig	gunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomst-perspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig

Subtype C: Duinbossen (binnenduinrand)

6. Bronnen

- Werf, S. van der, 1991. *Natuurbeheer in Nederland 5. Bosgemeenschappen*. Pudoc, Wageningen.